

ANGÅENDE SKRÄCKFILM

Skräckfilm eller rysare, som det också kan kallas, är en filmgenre (*“Genre” kommer från franskan och betyder “sort” eller “typ”*) med målsättningen att väcka känslor av rädsla, obehag, skräck, spänning och äckel hos tittaren. Typiskt för handlingen i en skräckfilm är att en ond kraft, händelse, eller person, ofta av övernaturligt ursprung hemsöker/hemsöker/dödar människor.

Långt innan skräckfilm fanns lät vi oss förfasas och underhållas av gladiatorspel, offentliga avrättningar och skräckhistorier. För många människor är det totalt obegripligt varför vissa väljer att utsätta sig för skräckfilmers hemsgheter. Aristoteles (grekisk filosof född 384 f.kr.) kallade processen *katharsis* som betyder rening - ett dramas förmåga att väcka känslor, till exempel fruktan, hjälpte människor att befria sig från och renas från dessa känslor, förutsatt förstås att man höll distansen till mediet och mindes att man var åskådare. Att titta på skräckfilm kan ge en adrenalinkick och vara ett sätt att effektivt fly verkligheten för en stund.

Vanligt förekommande väsen i skräckfilm är vampyrer, zombier (och andra former av återuppväckta lik), varulvar, uråldriga förbannelser, spöken, demoner och/eller demonisk besittning, satanism, onda barn, mördare, ondskefulla djur, ting såsom dockor givna liv med hjälp av svart magi eller vetenskap, spökhus, kannibaler, och illvilliga utomjordingar. Thrillerfilmer om seriemördare brukar ibland anses vara en del av skräckgenren.

Specifika berättelser och karaktärer, ofta från klassisk litteratur, har också visat sig vara populärt, och har inspirerat till många uppföljare, nyinspelningar och efterapningar. Dessa inkluderar Dracula, Frankenstein, Mumien, The Wolf-Man och Dr. Jekyll och Mr. Hyde. En hel del skräckfilmer blandar flera genrer, särskilt science fiction, fantasy och thriller. Gränsen mellan skräck och dessa genrer har ofta varit en källa till debatt bland fans och filmkritiker.

En av de absoluta klassikerna i skräckfilmsgenren är Alfred Hitchcocks film Psycho från 1960. Det var med denna film som genren under 60-talet förflyttade sig mer mot skräck av det psykologiska slaget, genom att använda sig av mänskliga monstren snarare än övernaturliga sådana för att skrämman publiken.

Jag kommer inte att ta upp filmexempel från alla underkategorier i skräckfilmsgenren. En och samma film tillhör dessutom ofta flera olika genrer samtidigt. De filmexempel som tas upp här är främst från underkategorierna:

Slasher

Funnen film / Found footage

Spansk skräckfilm

Japansk skräckfilm

Drama/Övernaturligt/Barn

Tortyrfilm tar jag inga filmexempel från då det inte riktigt räknas till skräckfilm

SLASHER

Slasher, även kallad teenslasher, stalker eller stalk and slash, är en subgenre till skräckfilm där handlingen ofta centreras runt en övermänsklig psykopat (ofta med mask) som mördar ett visst antal människor, i regel tonåringar, unga vuxna och andra som kommer i vägen. Ofta används kniv och liknande vapen som machete eller yxa till mördandet. Det är ovanligt att skjutvapen används. Dessa filmer brukar oftast börja med ett mord på någon ung flicka, och sluta med en ensam överlevande tjej, en så kallad "survivor girl" eller "final girl". Sex och droger brukar leda till död i den här typen av film. Genren hade sin storhetstid på 1980-talet men fick en liten revival på 1990-talet med Wes Cravens film *Scream*.

En mängd slasherfilmer utspelar sig på olika högtider/speciella dagar, såsom julafton (Stilla natt, blodiga natt), Alla hjärtans dag (My Bloody Valentine), första april (April Fool's Day) och halloween (Alla helgons blodiga natt).

Slasher skall inte förväxlas med genren splatter. Splatter och gore-filmer är egentligen mer menade att äckla och roa än att få oss att rysa och bli skrämnda. Många slasherfilmer är i och för sig också väldigt blodiga och man kan kanske säga att de bägge genrerna har bildat en hybrid ibland. Splatterfilmerna kan också vara i princip vilken typ av film som helst: vampyrfilm, zombiefilm, etc, bara de innehåller mycket blod, avhuggna lemmar, spyror och annat som kan uppfattas som äckligt.

En föregångare/motsvarighet eller inspirationskälla är den italienska genren giallo som blandar skräck med deckare. Men den första filmen som många menar är en väldigt stor inspirationskälla till slasher är Hitchcocks *Psycho* (1960)

Scream (1996)

Filmen utspelar sig i den fiktiva staden Woodsboro i Kalifornien. Den börjar med att high school-eleven Casey och hennes pojkvän Steve blir brutalt mördade av en seriemördare i vit gummimask som ser ut som ett spöke med skrikande uttryck, som kallas Ghostface. Nyheten om mordet sprider sig snabbt på skolan, och Sidney Prescott – som delar klass med Casey – går igenom en jobbig tid och minnen väcks till liv då hennes mamma blev mördad ett år tidigare. Snart faller fler personer i Sidneys umgängeskrets offer för den brutale mördaren och snart blir det uppenbart att det är Sidney han är ute efter.

Scream har krediterats för att ha återupplivat skräckgenren i slutet av 90-talet genom att kombinera en traditionell slasherfilm med humor, karaktärer som är medvetna om skräckfilmsklichéer och en smart handling. *Scream* var en av de mest inkomstbringande filmerna under 1996 och blev, och är fortfarande, den mest inkomstbringande slasherfilmen i världen.

Ända sedan första filmen så har en speciell sak spelat en stor roll i serien; nämligen "reglerna för att överleva en skräckfilm", som filmnörden Randy nämnde ett flertal gånger.

Reglerna för en skräckfilm (Scream)

1. Du får aldrig ha sex. ("Absolut förbjudet, sex är lika med döden!")
2. Du får aldrig dricka eller ta droger. (Den s.k. "syndfaktorn".)
3. Du får aldrig, aldrig, ALDRIG säga "jag kommer snart tillbaka", för det gör du inte.

Nightmare on Elmstreet (1984)

Nancy lider av en fruktansvärd mardröm om en man i smutsig röd-grön-randig tröja, sliten hatt, sönderbränt ansikte och rakknivar på fingrarna som vill mörda henne. Märkligt nog upptäcker hennes nära vänner att de har drömt om exakt samma man, barnamördaren Freddy Krueger. En efter en dödas Nancys vänner på märkliga sätt och hon börjar ana att om hon dödas av mannen i drömmen dör hon på riktigt.

Freddy var en seriemördare som förde bort och dödade många barn i en liten amerikansk förort, Springwood. Han greps av polisen, men frisläpptes på grund av en miss i formaliteterna runt rättegången. Föräldrarna och andra i grannskapet på Elm Street letade då rätt på honom och utkrävde sin hämnd genom att bränna honom levande i pannrummet dit han brukade föra barnen. Freddy Krueger blev en ökad figur, en legend som det gick berättelser om i grannskapet.

Nancy kämpar för att hålla sig vaken så länge hon kan, men hon vet att hon inte kan vara utan sömn hur länge som helst. Polisen är oförstående och de närastående ser på Nancy som att hon börjar bli galen och föräldrarna döljer och förnekar hemligheten bakom mannen i drömmen. Nancy bestämmer sig för att själv få tag på den riktige mördaren.

Psycho (1960)

Kontoristen Marion Crane tar 40 000 dollar från sin arbetsgivare när hon befinner sig i Phoenix för att lösa de ekonomiska problem som hennes älskare har. På väg till sin älskare i Kalifornien, tar hon in på ett motell som drivs av den unge Norman Bates.

FUNNEN FILM / FOUND FOOTAGE

Funnen film, också kallat found footage, är en filmgenre där större delen av filmen utgörs av filmat material som en eller flera döda eller försvunna karaktärer lämnat efter sig och det är alltså detta material som utgör hela eller större delen av filmen. Filmens händelser ses genom handkameror som karaktärerna själva använder - därmed är det vanligt att bilden "hoppar" och det framställs ofta som om det som sker i filmen är på riktigt.

Begreppet, som främst används inom skräckgenren, är inget nytt påfund utan har funnits sedan början av 1980-talet och en av första filmerna inom genren var Cannibal Holocaust. Genren fick dock sitt riktiga genombrott först under slutet av 1990-talet då filmen The Blair Witch Project hade premiär.

The Blair Witch Project (1999)

Tre ungdomar ger sig i oktober 1994 ut på en campingtur för att spela in en dokumentär om den lokala legenden "The Blair Witch" ("Blair-häxan"). Utrustade med videokameror och bandspelare ger de sig in i Black Hills Forest i Maryland, där de sedan spårlöst försvinner. Ett år senare hittas ungdomarnas kamerautrustning i skogen och vi får nu följa deras dokumenterade resa.

SPANSK SKRÄCKFILM

Spansk skräckfilm är en filmgenre i Spanien som fått en förnyelse på 2000-talet, inledd med skräckfilmen *The Others* (2001) av Alejandro Amenábar som kom att starta en våg av skräckfilm som blivit ett av kännetecknen för dagens spanska film. Denna ”nya våg” med spanska skräckfilmer har antingen spanskfödda regissörer eller är producerade i Spanien. Några av filmerna är *Rec* (2007), *The devils backbone* (2001), *Pans labyrint* (2006), *The Others* (2001), *Barnhemmet* (2007) och *Darkness* (2002).

Rec (2007)

Handlingen i REC kretsar kring tv-reportern Ángela och hennes kameraman Pablo som gör ett inslag om ett nattskift på en av Barcelonas brandstationer. Hon får under en natt följa med brandmännen Álex och Manu. Stationen får in ett larm från en gammal kvinna som är instängd i sin lägenhet. När de anländer och brandmännen och två polismän bryter upp dörren till kvinnans lägenhet attackerar plötsligt kvinnan en av poliserna och biter honom. Snart framkommer det att en våldsamt, okänd, muterad sjukdom infekterar personer i huset via saliv. Polisen och militären sätter huset under karantän och kamerateamet, brandmännen, polismännen och invånarna i huset blir instängda samtidigt som kameramannen fortsätter att filma händelserna.

JAPANSK SKRÄCKFILM

Huvudpersonerna i japanska skräckfilmer i många fall är samhällets utstötta och ofta avlidna utan anhöriga. Oförmögna att lämna de levandes värld för att ta sig vidare till de dödas rike ägnar de sig åt att utdela hämnd åt de som oförättat dem. Vågen av japanska skräckfilmer med det hämndlystna spöket kom till Europa och USA i slutet av 1990-talet med filmer som *The Ring*, *Ringu*, (1998), *Ring 2*, *Ringu 2* (1999) *Dark Water*, *Honogurai mizu no soko kara*, (2002), *The Grudge – Förbannelsen*, *Ju-on*, *Takashi Shimizu*, (2002).

Ringu (1998)

Ringu handlar om ett videoband med en förbannelse över sig, där alla som ser bandet dör efter exakt sju dagar.

The Grudge (2004)

Karen är en amerikansk utbytesstudent som bor i Tokyo. Hon får uppdrag att vårda en gammal sjuk kvinna i hennes hem sedan kvinnans förra vårdare bara har försvunnit. Det visar sig att vårdaren ligger död på vinden och ingen har hittat henne. När Karen kommer hem till kvinnan, som bor i ett gammalt hus i utkanten av staden, hittar hon henne i en oförklarlig trans, och Karen kan höra något rumstera i husets övervåning. Den fruktansvärda förbannelse som legat dold i husets gamla väggar har väckts till liv. En kvinna och ett barn som blivit mördade av maken för länge sedan spökar i huset, och om man besöker huset vilar förbannelsen över den personen. Det visar sig ha blivit Karen och de skonar ingen...

DRAMA/ÖVERNATURLIGT/BARN

IT (1990)

Åren 1960 lamslogs staden Derry, Maine av skräck när en hel del barn dödades och lemlästades. Men sju elvaåringar (Bill Denbrough, Ben Hanscom, Richie Tozier, Stan Uris, Beverly Marsh, Eddie Kaspbrak och Michael Hanlon) som är lite utanför, går samman och trotsar faran. De märker att mördaren inte är av kött och blod, utan ett monster som vet vad man är mest rädd för. 1990 har kompisarna glömt varandra och bara en av dem bor kvar i Derry. Han ringer upp sina forna kamrater: Det är tillbaka.

Carrie (1976)

Carrie White, ett blygt mobbningsoffer, blir konstant förödmjukad av sina klasskamrater och av sin mamma Margaret, en överreligiös fanatiker med vanföreställningar. Mobbingen byggs upp till sin höjdpunkt under balnatten då Carrie visar sig besitta oanade krafter och slår tillbaka mot dem hon anser har skadat henne.

Carrie, ljudlöst förutom det rinnande blodet och skrammel från hinken trots att vi ser hur folk börjar skratta och applådera.

Exorcisten (1973)

Filmen handlar om hur katolska präster driver ut en demon ur en besatt flicka. Vi får följa prästen Damien Karras som är i en period av tvivel vad gäller sin egen kristna tro. Han blir kontaktad av en känd skådespelerska som hävdar att hennes dotter är besatt av en demon. Efter att ha noggrant undersökt flickan så beslutar han sig att försöka sig på en exorcism med hjälp av en äldre och mer erfaren präst – Lankester Merrin.

Insidious (2010)

Josh och Renai har precis flyttat in i ett stort hus tillsammans med sina tre barn när en av sönerna är med om en olycka på vinden och hamnar i koma. När han några månader senare får komma hem för att vårdas av familjen inträffar en rad oförklarliga och skrämmande händelser. Josh och Renai börjar misstänka att huset är hemsökt, men sanningen överträffar deras vildaste mardrömmar.

Sinister (2012)

Filmen handlar om kriminalromanförfattaren Ellison Oswalt (Ethan Hawke) som tillsammans med sin familj flyttar in i en tidigare brottsplats för att finna inspiration till sin kommande roman. I det nya hemmet upptäcker han en låda med snuffilmer som skildrar en rad brutala mord begångna av en okänd seriemördare.

Poltergeist (1982)

Familjen Freeling är en vanlig amerikansk familj, med den skillnaden att de bor i ett hemsökt hus. Till en början märker familjen endast att saker, till exempel stolar, förflyttar sig, men det blir snabbt värre. De oinbjudna gästerna visar ett speciellt intresse för Carol Anne, familjens yngsta dotter.

The Shining (1977)

Jack Torrance är en alkoholiserad lärare. Efter att ha blivit avskedad från sitt jobb i New England Preparatory School där han skadat en elev, bestämmer han sig för att bli författare. Han får skrivblockering och flyttar med sin fru Wendy och sin son Danny till Overlook Hotel i Klippiga Bergen för att få skrivro. Jack tar jobb på hotellet som vaktmästare under lågsäsongen, och hotellet är helt tomt på folk förutom han och hans familj. Hotellet har en förbannelse över sig och under vintermånaderna, då hotellet är i stort sett helt isolerat, blir Jack galen efter en tid. Jacks son Danny har dessutom övernaturliga krafter och får onda varsel av någon som han kallar Tony. Danny har också telepatisk kontakt med hotellets kock som har samma övernaturliga krafter. Dannys varsel talar om att något hemskt kommer att hända, och att stämningen på hotellet bara blir värre.

(TORTYRFILM)

En genre som har kommit på senare tid är tortyrfilm, som kommer ur genren splatter/gore. Dit räknas till exempel Hostel och filmserien Saw. Dessa filmer gör anspråk på att tillhöra skräckgenren men de gör de inte riktigt då dessa filmer bara handlar om att se på när kroppar lemlästas och styckas. Saw, menar vissa, är snutfilmer i ganska klassisk deckarstil men med inslag av tortyr som försöker kompensera för bristen på riktig skräck.